

## Mowa i zachowania agresywne u dziecka z autyzmem

Autyzm to zaburzenie charakteryzujące się deficytami w funkcjonowaniu społecznym, emocjonalnym a także intelektualnym. Rozpiętość poziomu funkcjonowania osób z autyzmem dotyczy wszystkich sfer a deficyty zachowania różnią się między sobą zarówno pod względem jakościowym jak i ilościowym. Zdiagnozowanie autyzmu polega na stwierdzeniu występowania tych deficytów a stopień ich rozległości świadczy o głębokości zaburzenia. Najczęściej dotyczą one:

- funkcjonowania społecznego;
- zaburzeń mowy i języka:
- specyficznych reakcji na środowisko zewnętrzne;
- funkcjonowania intelektualnego;
- agresji i zachowań autodestrukcyjnych;

Deficyty, których występowanie stanowi dla rodziców/ opiekunów dzieci z autyzmem ogromny problem to przede wszystkim zaburzenia mowy i języka oraz zachowania agresywne dziecka.

Jako, że **mowa** determinuje rozwój procesów poznawczych, jej zaburzenie uznane jest za czynnik wpływający na złożony obraz autyzmu. Wiele osób z zachowaniami ze spektrum autyzmu nie używa mowy w celu społecznego komunikowania się. Można uznać nieprawidłowości w społecznym używaniu języka mówionego i gestu jako jeden z najbardziej charakterystycznych objawów tej choroby.

Rozwój mowy u dzieci z autyzmem może być zróżnicowany, od opóźnionego do całkowitego. Uznaje się, iż w autyzmie dziecięcym zaburzenia mowy pojawiają się przed ukończeniem pierwszego roku życia, gdzie rzadko występuje echolalia bezpośrednia (powtórzenie dźwięków, wyrazów, fraz tuż po usłyszeniu) a rozumienie mowy jest lepsze niż mowa czynna. Natomiast w późniejszej formie autyzmu (od 1 do 3 roku życia) dzieci przechodzą fizjologiczne etapy mowy a następnie ma miejsce gwałtowny regres charakteryzujący się wystąpieniem echolalii odroczonej (zasłyszana treść zostaje powtórzona po pewnym czasie, np.: minucie kilku dniach czy nawet tygodniach), bezpośredniej i wypowiedzianiem prostych pojedynczych słów.

Mowa dzieci autystycznych często nie służy komunikacji i nie jest to mowa funkcjonalna jak u dzieci zdrowych. Zdarza się, iż służy ona jedynie autostymulacji, działając jako sprzężenie zwrotne. Dziecko może stymulować się zarówno wypowiedzianiem niefunkcjonalnych fraz, jak i pojedynczych dźwięków. Bywa też tak, iż dziecko posiadające skłonności do zachowań kompulsywnych, zadaje bardzo często jedno pytanie, niezależnie od otrzymywanych odpowiedzi.

**Agresja i autoagresja** stanowi najbardziej dramatyczne zachowanie oraz może stwarzać realne zagrożenie dla dziecka jak i dla jego otoczenia.

Najczęstszymi przejawami autoagresji są: gryzienie przedramion, uderzanie głową o twarde powierzchnie oraz uderzanie głowy dłońmi lub przy pomocy przedmiotów. Do zachowań agresywnych należą między innymi: uderzanie, rzucanie przedmiotami, gryzienie, szczypanie. Reakcja taka spowodowana może być historią zachowań dziecka lub zaburzeniem afektu. Zachowania agresywne i autoagresywne nie tylko zagrażają zdrowiu i życiu jednostek, ale także negatywnie wpływają na proces edukacyjny.

Odpowiednia reakcja rodziców i opiekunów, może pomóc dziecku zmniejszyć ryzyko ponownego pojawienia się ataku niepohamowanej złości. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na fakt, że nie każde dziecko z autyzmem jest agresywne, a jeśli takie zachowanie się pojawi, to zawsze jest uzasadnione. Bicie, kopanie, plucie to reakcja na pewne bodźce, z którymi dziecko nie potrafi sobie poradzić. Być może coś go boli, stresuje, przeszkadza i w ten sposób sygnalizuje swój dyskomfort.

Gdy dziecku z autyzmem dany zadanie zbyt trudne, a ono nie będzie potrafiło mu sprostać, może to wywołać u niego niekontrolowaną agresję. Opiekunowie mogą nie zauważyć sygnałów, które wysyłać będzie dziecko: może próbować uciekać, odmawiać. Gdy nie zostanie zrozumiane, spróbuje innych, bardziej drastycznych środków – może bić, pluć.

### **Jak sobie poradzić z agresją u dzieci autystycznych?**

Każdy opiekun powinien bardzo dokładnie poznać swoje dziecko. Wiedzieć, w jakich sytuacjach może zareagować agresywnie. Być może dziecko wysyła pewne sygnały, które mogą wskazywać, iż za chwilę nastąpi atak złości. Takim zwiastunem może być na przykład nerwowe poruszanie się, nieustanne wypowiedanie pewnego słowa czy też stukanie. Zadaniem opiekunów jest stwarzanie sytuacji, w których dziecko będzie czuło się bezpiecznie. Gdy zauważymy, że nasz podopieczny nie może sobie poradzić z jakimś zadaniem, lub nie chce go wykonać – należy się wycofać lub dać mu możliwość relaksu, gdyż powodem stresu może być również zbyt duże zmęczenie.

Należy pamiętać, iż dziecko cierpiące na takie zaburzenie rozwojowe jakim jest autyzm odbiera świat zupełnie inaczej niż jego zdrowi rówieśnicy. Warto wiedzieć, że dzieci autystyczne nie lubią zmian w otoczeniu i to właśnie to może być powodem wybuchu ich agresji. Ważne jest zatem, aby zapewnić im komfort i bezpieczeństwo, a także wyeliminować czynniki mogące zakłócać ich spokój.

Prowadzenie terapii dzieci z autyzmem wiąże się zarówno z uczeniem nowych umiejętności, ale także eliminowaniem zachowań, które ograniczają edukację dziecka czy nawet całkowicie ją uniemożliwiają.

Agnieszka Caban

neurologopedia Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Koziencach